

UZLUKSIZ TA'LIM RIVOJLANISHIDA MAKTABGACHA TA'LIMNING O'RNI

Abjalova Hilola Raxmat qizi

Termiz davlat universiteti

Maktabgacha ta'lim metodikasi

kafedrasi o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6417544>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 15-mart 2022

Ma'qullandi: 20-mart 2022

Chop etildi: 25-mart 2022

KALIT SO'ZLAR

rivojlanish, ta'lim,
hamkorlik, milliy ta'lim.

ANNOTATSIYA

Mamlakatda ta'lim-tarbiya tizimining sifati va samaradorligini oshirish, maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilari zamonaviy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, ta'lim tizimi hamda ilm-fan sohasi o'rtasida yaqin hamkorlik va integratsiyani, ta'limning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash borasida tizimli ishlar haqida fikr yuritilgan.

So'nggi yillarda mamlakatda ta'lim-tarbiya tizimining sifati va samaradorligini oshirish, maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilari zamonaviy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, ta'lim tizimi hamda ilm-fan sohasi o'rtasida yaqin hamkorlik va integratsiyani, ta'limning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash borasida tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, milliy ta'lim-tarbiya tizimining amaldagi holati uni zamon talablari asosida modernizatsiya qilish, yoshlarni yuksak bilim-ma'rifat egalari, jismoniy va ma'naviy sog'lom insonlar etib tarbiyalash, ta'lim muassasalarining rahbar va pedagog xodimlari nufuzini oshirish, ularning samarali faoliyat yuritishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish bo'yicha izchil chora-tadbirlarni amalga oshirishni talab etmoqda.¹

¹O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mamlakatimiz ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish, ilm-fan sohasi rivojini jadallashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmon loyihasi 2020 y.1-b

Tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak buyuk yunon olimi Aristotelning "Vatan taqdirini yoshlar tarbiyasi hal qiladi", degan so'zlari bor. Qarang, bu fikrlar miloddan avval aytilgan. Demak, insoniyat ongli hayot kechira boshlagan davrdan buyon ta'lim va tarbiya masalasi, doimo dolzarb ahamiyat kasb etib kelmoqda. farzandlarimiz tarbiyasida eng asosiy bo'g'in hisoblangan maktabgacha ta'lim tizimining jamiyatimiz hayotidagi o'rni va ahamiyatini hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydi. Aynan maktabgacha ta'lim sohasiga bo'lgan e'tibor mamlakatning ertangi taraqqiyoti uchun mustahkam zamin yaratadi.² Maktabgacha ta'lim bolalarni xalqning boy milliy madaniy-tarixiy merosi va umumbashariy qadriyatlar asosida aqliy va ma'naviy axloqiy jihatdan tarbiyalash. Bolalarni milliy g'urur, vatanparvarlik hislarini shakllantirish,

²O'zbekiston respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning o'qituvchi va murabbiylarga yo'llagan bayram tabrigi 2020 y 1-oktyabr 3-b

maktabgacha yoshdagi bolalarning bilim olish ehtiyojini, o'qishga intilishini shakllantirish, ularni muntazam ravishda ta'lim jarayoniga tayyorlash, bolalar tafakurini rivojlantirishni ta'minlaydi. Shu tufayli yangi vazirlik tashkil etildi. Yangi vazirlik oldiga maktabgacha ta'lim sohasida yagona davlat siyosatini ishlab va amalga oshirish maktabgacha ta'lim muassasalari davlat va nodavlat tarmog'ini kengaytirish va moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, ularni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, maktabgacha ta'lim muassasalariga bolalarni qamrab olishni keskin oshirish, ta'lim-tarbiya jarayonlariga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish orqali bolalarni har tomonlama intellektual, ma'naviy-estetik, jismoniy rivojlantirish hamda ularni maktabga tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash vazifalari qo'yildi.³

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini kengaytirish, ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, yangi bog'chalar qurish bo'yicha davlat dasturi qabul qilinib, amalga oshirilmoqda. Rivojlangan davlatlar tajribasi hisobga olinib, nodavlat ta'lim muassasalari, jumladan, nodavlat bog'chalar tarmog'ini kengaytirishga ham katta ahamiyat qaratilmoqda. Bu esa tizimda sog'lom raqobatni shakllantirish hamda ta'lim xizmatlari turini ko'paytirishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim sohasiga ixtisoslashgan kadrlar tayyorlash masalasiga alohida e'tibor qaratildi. Bu sohada zamonaviy talablarga javob beradigan ilg'or pedagogik usul va uslublarni ishlab chiqish, o'quv va o'quv metodik adabiyotlarning yangi avlodini

yaratish va nashr etish ham g'oyat dolzarb vazifadir. Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha 2017-2021 yillarga mo'ljallangan dasturida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari rejasi ishlab chiqildi. Maktabgacha ta'limning vazifasi bolalarni xalqning boy milliy, madaniy-tarixiy merosi va ma'naviy axloqiy jihatdan tarbiyalash, bolalarda milliy vatanparvarlik hislarini shakllantirish, maktabgacha yoshdagi bolalarda bilim olish ehtiyojini, o'qishga intilish moyilliklarini shakllantirib, ularni muntazam ravishda ta'lim jarayoniga tayyorlash, bolalarning tafakkurini rivojlantirish, o'zining fikrini mustaqil va erkin ifodalash malakalarini shakllantirish, bolalarning jismoniy varuhiy sog'ligini ta'minlashdan iborat. Maktabgacha ta'lim va tarbiyabolalarni o'qitish va tarbiyalashga, ularni intellektual, ma'naviy axloqiy, yetuk, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy o'rta ta'limga tayyorlashga qaratilgan ta'lim turidir. Maktabgacha ta'lim va tarbiya olti yoshdan yetti yoshgacha bo'lgan bolalarni boshlang'ich ta'limga bir yillik majburiy tayyorlashni ham nazarda tutadi. Ta'lim va kasb-hunar dasturini ongli ravishda tanlash va keyinchalik puxta o'zlashtirish uchun ijtimoiy-siyosiy, huquqiy, psixologik-pedagogik va boshqa tarzdagi sharoitlarni yaratishni, jamiyat, davlat va oila oldida o'z javobgarligini his etadigan tarbiyachilarni tarbiyalashni nazarda tutadi.⁴

Bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash uchun maktabgacha ta'lim muassasasida ota-onalar bilan hamkorlik shakllari muhim ahamiyatga egadir.⁵

³Prezidentimizning "Maktabgacha ta'lim vazirligi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari tog'risida" dagi farmoni. 2019- yil 30-sentyabr

⁴O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risidagi qonuni " 2020-y

⁵Ilk qadam davlat o'quv dasturining 2-bobi 2.5 bandi

Yuqorida bayon qilingan dalillar ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari haqidagi tasavvurlarinishakllantirish dolzarb masalalardan biri ekanligini ko'rsatadi. Ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari haqidagi tasavvurlarini shakllantirish ta'lim- tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish metodikasini ishlab chiqish ,unga mos ishlanmalar ,yaratish va amaliyotda joriy qilish zarurligidir.

Ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari haqidagi tasavvurlarini shakllantirish ta'lim tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish va amaliyotga joriy etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi. Haqiqatdan ham, ta'lim islohatlari insonning muayyan darajada intellektual salohiyatining yuzaga chiqishiga ,uning jamiyatda o'z o'rnini topishga katta yordam berdi. Shuning uchun ham O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarining tamoillarida ham bola ta'limi va rivojlanishida kattalarning roli asosiy va muhim ekanligi belgilab qo'yilgan. Bundan ko'rinib turibdiki, bolaning har tomonlama sog'lom bo'lib rivojlanishida kattalarning ayniqsa ota-ona va tarbiyachining hamkorligi juda muhimdir.

Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, ba'zi kamchiliklar qatorida maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarning ota-onalar hamkorligi talablar darajasida emas. Bunga sabab maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim tarbiya berishda o'quv vositalari, shart - sharoitlarning yetarli emasligi bo'lsa, ikkinchidan, pedagoglarda ota-onalar bilan bo'ladigan faoliyatni tashkil

etishda bilimlarning yetishmasligidadir. "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 - yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" ga binoan sohadagi muommolarni bartaraf etish va maktabgacha yoshdagi bolalarning maktab ta'limiga sifatli tayyorlash berish vazifalari ko'zda tutiladi. Shu sababli biz "Ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari shakllantirish" mavzusini tanladik. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "Maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'ini kengaytirish va ushbu muassasalarda bolalarning har tomonlama intellektual, estetik va jismoniy rivojlanishi uchun shart-sharoitlarni tubdan yaxshilash, bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olinishini jiddiy oshirish va foydalanish imkoniyatlarini ta'minlash, pedagog va mutaxassislarining malaka darajasini yuksaltirish" kabi muhim vazifalar belgilangan. Bu esa, o'z navbatida, maktabgacha ta'lim tizimining integratsiyalashgan mazmuniga zamonaviy yondashuvlarni singdirish, bolalarning fikrlash faolligini ta'minlashning pedagogik-psixologik yo'nalishlarini aniqlash, maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning fikrlash faolligini rivojlantirishning metodik imkoniyatlarini aniqlashtirish, bolalarning fikrlash faolligini rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik jarayon modelini maktabgacha

6Sh.M. Mirziyoyevning "2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. T.:2016y. 29-dekabr www.lex.uz O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-son Qarori 2016 yil 29 dekabr www.lex.uz

ta'lim tashkiloti va oilaning o'zaro hamkorligini ta'minlash hamda ustuvor printsiplar asosida ishlab chiqishni taqozo qiladi. Bugungi kunda ota-onalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga munosabati salbiylikicha qolmoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bola shaxsini shakllantirish bugungi maktabgacha ta'lim tashkilotining eng dolzarb masalasidir. Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari haqidagi tasavvurlarini shakllantirish dolzarb masalalardan biri ekanligini ko'rsatadi. Muxtasar aytganda, maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'limning boshlang'ich qismi hisoblanadi. U bolaning sog'lom va rivojlangan shaxs bo'lib shakllanishini ta'minlab, o'qishga bo'lgan ishtiyoqini uyg'otadi, tizimli o'qitishga tayyorlab boradi. Shunday ekan, bu tizim faoliyatini yanada kuchaytirish, ijtimoiy - falsafiy, psixologik, pedagogik va metodik manbalarni o'rganish, ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari haqidagi

tasavvurlarini shakllantirishda oila bilan hamkorlik faoliyatining yangi yo'nalishlarini belgilash, ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqish, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning zamonaviy usullarini o'rganish, ota-onalarning bola shaxsini shakllanishida maktabgacha ta'limning ijobiy jihatlari haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlari hamkorligining samaradorlik darajasini aniqlash, tadqiqot natijalar asosida pedagogik tajribani amalga oshirish va natija asosida metodik ishlanma yaratish bugungi maktabgacha ta'lim tashkilotining dolzarb masalalaridan biridir. Shuning uchun bola shaxsi shakllanishida maktabgacha ta'lim tashkiloti to'g'risidagi ijobiy jihatlari shakllantirish muhim deb o'ylayman.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni. 2020 y
2. F. Qodirova "Maktabgacha pedagogika". "Tafakkur" nashriyoti, T.: 2019 y